

A black and white portrait of Enric Prat de la Riba, a man with a mustache and glasses, wearing a suit and tie. The background features a large, ornate coat of arms with a crown on top and a shield with vertical stripes. The overall tone is historical and formal.

MIRADOR

Enric Prat de la Riba, més enllà de la Lliga Regionalista

L'historiador Lluís Duran i Solà, especialitzat en el catalanisme polític i civiocultural, explica l'aportació a aquest àmbit d'Enric Prat de la Riba, que va nàixer el 29 de novembre de 1870, tot just ara fa 150 anys. Prat, fundador de la Lliga Regionalista i president de la Mancomunitat de Catalunya, va influir en moltíssimes formacions del seu moment, tal com explica Duran en aquest article.

Per Lluís Duran

Entre organitzacions, munió d'entitats i d'institucions que servien la societat catalana, el catalanisme va quedar marcat fins al 1939 per lideratges de gruix. Lideratges d'orientació política i cultural (també) diversa, com divers era el moviment. Lideratges amb expressions i capteniments diferents. El primer que s'establí va ser el d'Enric Prat de la Riba. Encimbellat des de l'estiu de 1917, després vingueren els d'Àngel Guimerà —mort el 1924—, Francesc Macià (mort el 1933), tots tres iniciats en territori català, des de l'exili i, en recuperar llibertats, s'establiren els de Lluís Companys, Manuel Carrasco i Formiguera i Josep Sunyol i Garriga.

Aquest fris que mira de ser el més comú possible —comú com han establert la ciutadania i les institucions avui— s'inicia amb el fill de Castellterçol. Enric Prat de la Riba va ser un home de dret que estructurà una força política eficient —fins i tot podríem dir, eficientíssim—, la Lliga Regionalista, expressió conservadora d'un catalanisme regeneracionista i constructor, caracteritzat així durant la seva actuació. Aquesta força tenia clar que, ultra dur a terme un programa polític, havia d'iniciar una obra de represa nacional, de Renaixença. Una acció, doncs, alhora, de part, però també una acció per a tot i per a tothom. Però, des d'aquesta base, Prat ajudà a construir un diari com *La Veu de Catalunya*, òrgan d'informació en llengua catalana —excepció en aquella Catalunya monolíticament catalanoparlant, però amb una llengua que calia prestigiar i tornar-la "literària"— i de doctrina, va esdevenir el primer teòric nacionalista —com a mínim amb els recursos "dels seus amics" per reivindicar-se'n— i per això fou autor de *La Nacionalitat Catalana*, i, com a colofó, fou president de la Mancomunitat de Catalunya, òrgan de govern que recuperava la unitat del país.

El doble component de tot, per la represa del país, i de part, com a líder de partit, de Prat de la Riba i de la seva obra van fer que el seu llegat sobreixís els rengles disciplinats del partit regionalista. Per això, persones no afins al conservadorisme catalanista van col·laborar en les seves iniciatives, però, al seu torn, els deixebles de l'"Escola de la Lliga" se'n varen allunyar. Sense la idea catalanista —de corrent de fons o moviment— no s'hauria produït aquest fet, perquè la diversitat de trajectòries per a l'objectiu comú el promovia.

Calia posar uns quants elements relacionats: idea, projecte, institució i persones. A més del component ideològic, eren els fets els que marcaven aquest capteniment. Marcat per l'objectiu que posar en els llocs designats no els més fidels, sinó els millors. Per això Fabra, Campalans o Rovira i Virgili, procedents del catalanisme

Prat de la Riba ajudà a construir un diari com *La Veu de Catalunya*, òrgan d'informació en llengua catalana.

d'esquerra, hi col·laboraren a cor què vols. Però sobretot persones adients al servei d'eines bastides amb un caire eminentment nacionalitzador, ampli, general, per la llengua, per l'estructuració d'institucions culturals i acadèmiques, per construir un canemàs administratiu nou, per la formació professional...

Dos més dos i un

Des de 1907, els pratians no lligaires o exlligaires van fer néixer i créixer institucions al servei d'aquesta forma de concòrdia nacional de mínims, molt efectius, gens residuals. Esmentarem dues entitats civoculturals i esmentarem dues organitzacions polítiques i, finalment, noves formes de continuïtat, des de l'arrel deixada pel "seny ordenador de Catalunya"

Cal assenyalar dues institucions que varen generar accions i iniciatives eixides dels projectes de Prat: la primera va ser Nostra Parla (1916-1923), creada com a resposta a les insultants proclamacions del senador Antonio Royo Villanova (un permanent "azote del separatismo"), que assoliren un impacte general arreu del Principat →

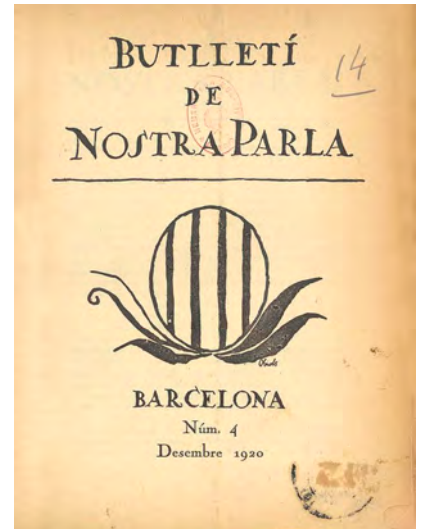

→ amb nombroses diades de la llengua catalana, amb una volgut ressò arreu dels Països Catalans. Nostra Parla assumia així una tasca que el projecte de Prat per a l'Institut d'Estudis Catalans preveia: la voluntat de promoure la llengua catalana, més enllà de l'objectiu normativitzador, i que es concretà, més enllà de la reclamació de la llengua comuna amb representants dels seus principals defensors, amb la demanda d'ensenyament català i de l'ús públic i oficial del català per part de les administracions locals.

Una altra institució que recollí el llegat pratí va estructurar-se el 1930. Efectivament, Palestra (1930-1939), com recordava en el discurs fundacional el seu president Pompeu Fabra, volia assolir la voluntat d'educadora de masses que havia estat l'acció tímida del projecte de l'Institut d'Educació General. Però, a l'organització juvenil nacionalista que dirigí Josep Maria Batista i Roca, hi trobem el que podríem dir un pratianisme reforçat. D'una banda, la reflexió al voltant de la situació de Catalunya al món, com una forma "soft" d'imperialisme, situada als Països Catalans, vers Occitània, Euskadi i Galícia, amb

Palestra i Nostra Parla foren entitats influïdes pels objectius de Prat de la Riba.

la voluntat d'una humanitat fraterna de nacions lliures i iguals. De l'altra, l'objectiu d'escampar arreu del Principat, a partir de l'actuació de les seves delegacions, l'interès de Catalunya ciutat, on aquests petits nuclis esdevinguessin instruments de millora ciutadana, arreu de les nostres comarques: difonent cultura, civilitat, serveis de sanitat pública, urbanisme, esport per a tothom, i, sempre que es pogués a redós d'una petita — però selecta— biblioteca, ressò cert de la xarxa de biblioteques populars, iniciades per de la Mancomunitat.

Si Nostra Parla i Palestra foren entitats influïdes pels objectius de Prat de la Riba, altrament pot dir-se de dues forces polítiques, a més, és clar, del seu partit Lliga Regionalista: Acció Catalana (també Partit Catalanista Republicà o Acció Catalana Republicana, en diferents períodes) i Unió Democràtica de Catalunya.

La data emblemàtica del primer d'agost, data del traspàs de Prat de la Riba, permet seguir aquest rastre entre els partits que ja ben poc tenien a veure ja amb el regionalisme, però molt amb el "seny ordenador de Catalunya".

La imatge més destacada la podem trobar en l'exemplar de *La Publicitat*, de 16 de febrer de 1936. El diari afí a Acció Catalana Republicana en la jornada electoral que portaria al triomf a Catalunya del Front d'Esquerres —on tenia candidats Acció— cridava a votar per Catalunya, sota l'esguard dels líders absents de "la idea catalana": "Francesc Macià o la democràcia republicana i

Enric Prat de la Riba o el nacionalisme català”. Després d’aquesta data, van ser freqüents els comentaris o les convocatòries en aquest diari sobre la personalitat del fill de Castellterçol. Durant la Dictadura de Primo de Rivera (els anys 1925, 1926 i 1928), es va tractar l’obra, l’estil, la personalitat i el caràcter en l’obra del president de la Mancomunitat. Aquesta darrera aportació escrita per un catalanista d’esquerra com Antoni Rovira i Virgili, que prologà i trià els textos de Prat en el llibret *Nacionalisme*, i fou un dels màxims dirigents d’Acció Catalana Republicana, Martí Esteve, qui n’elaborà la primera biografia, quan ell era encara un dirigent de la Joventut Nacionalista, la pedrera de la Lliga.

Entre els recordatoris a Prat, a *La Publicitat*, destaquen els dels anys 1923 i 1933: “Les idees polítiques d’En Prat de la Riba” i “Prat de la Riba”, respectivament. L’any 1923, desqualificava el que continuà sent el seu partit, la Lliga, que volia monopolitzar el seu pensament, però considerava que: “la idea fonamental d’En Prat de la Riba és la Catalunya-nació”, plantejament que superava l’etapa regionalista del catalanisme. L’afirmació nacional no era un concepte baladrer calia “el començament metòdic de la reconstrucció nacional” i aquí es trobà l’ampli ventall de col·laboradors i la precisió d’objectius.

Al seu torn, el 1933, els antics membres de la Joventut Nacionalista de la Lliga —alguns a Acció Catalana— consideren que el seu pas, en allunyar-se del partit conservador, és lògic, perquè, des de la seva mort aquest oblida el seu compromís catalanista i esdevé una crossa del vell sistema monàrquic de la Restauració. El compromís nacional concretat per Prat, doncs, els impulsa a marxar-ne.

Unió Democràtica de Catalunya, fundada a la tardor de 1931, va voler seguir l’estela de Prat de la Riba. No en va alguns dels seus dirigents havien participat en l’estructuració d’Acció Catalana i es reclamaven hereus del seu inici, la Conferència Nacional Catalana (juny de 1922). Al partit nacionalista republicà d’inspiració cristiana, Manuel Carrasco i Formiguera n’era el dirigent més popular. A més de dirigent popular, era qui reclamava l’admiració i el mestratge de Prat de la Riba d’una manera vehement. *El Temps* —el primer, l’òrgan d’UDC en-

tre 1934 i 1936— també s’afegia al recordatori al bell mig del pic de l’estiu. El quatre d’agost de 1934, una fotografia de Prat, amb esguard discret fitava els lectors: “*El Temps*, en el XVII aniversari del traspàs del qui fou cristià exemplaríssim, ret l’homenatge de fervorós record al gran català que per damunt de les lluites partidistes volgué i sabé ésser President de tots els catalans”.

Carrasco va fer en el mateix número un efusiu “Remembrant el Mestre”. Carrasco destacava la frase que va marcar el seu pensament i la seva trajectòria política. La frase central del pensament pratà era la frase de Carrasco, també: “Jo vinc a parlar-vos de la Pàtria catalana que petita o gran és l’únic pàtria nostra”.

Per a Carrasco, i també per a aquella Unió, ja no era una llavor de dissidència —si de cas sobrevinguda— com ho havia estat especialment per als qui fundaren Acció Catalana, era especialment un compromís de catalanisme radical: “Aquesta és la doctrina, el sentiment, l’ideal viu, en un sol mot —el més car al Mestre— aquesta és la Pàtria que no admet ni entén oportunismes ni claudicacions”, una doctrina que comportava un capteniment moral: “Si sempre en les actuacions privades i públiques, particulars i polítiques haguéssim restat tots fidels i conseqüents a una doctrina clara i senzilla com la del Prat de la Riba”.

Nostra Parla, Palestra, Acció Catalana, Carrasco i UDC, una important entitat de la Lliga a l’Eixample barceloní, el Casal Català Prat de la Riba, i el seu partit refundat, Lliga Catalana, mantien el seu record, superant el marge del partidisme, base del seu impacte i record nacional i mestratge. En altres verals polítics, el conseller Ventura Gasol recordava que l’obra de cultura de la Mancomunitat era la de la Generalitat republicana, amb una nova alenada popular. Alts càrrecs de la nova Generalitat republicana i de la seva política havien treballat sota la direcció de Prat a la Mancomunitat de Catalunya i les seves institucions: Carles Pi i Sunyer, Antoni Rovira i Virgili, Rafael Campalans, Martí Esteve, Pere Coromines, Manuel Carrasco i Formiguera, Jaume Bofill i Mates i Josep Maria España, algunes personalitats de renom a ERC i a la Unió Socialista. ●

#Nou Temps

EL PRIMER SETMANARI EN CATALÀ

EL NOSTRE, EL TEU!

www.eltemps.cat

FES-TE'N SUBSCRIPTOR

a subscripcions@eltemps.cat
o telefona al 902 131 025